

הולכה שלא ברגל

א. נייד פורתא

איתא בפסחים סד: "נתנו לחבירו, ש"מ הולכה שלא ברגל היא הולכה, דילמא הוא נייד פורתא...". ונחלקו הראשונים בכוונת "נייד פורתא", דהמאירי, והר"י מלוניל, והריב"א (מובא בהשמטות לשיט"מ זבחים טו. אות א'), וכן לכאורה הר"ח (אף שכנראה היה לו גירסא אחרת) הבינו שהכוונה שהכהן האחרון (או א' משאר הכהנים) ילך קצת ברגל. וכך משמע קצת מלשון הגמ', "דנייד פורתא", דהיינו שרק צריך שא' ינוד, ולא כתב "דנייד". ולכאורה סוברים כך משום דקי"ל כחכמים בזבחים יג. ששייך פסול מחשבה בהולכה ודלא כר"ש שסובר שלא שייך פסול מחשבה בהולכה כיון שהולכה היא עבודה שאפשר לבטלה ע"י שחיטה בצד המזבח. והראשונים הנ"ל סוברים שלפי החכמים א"א לבטל הולכה, דהיינו שיש חיוב להוליך הדם למזבח, וכיון שהולכה שלא ברגל לא היא הולכה צריך הולכה ברגל, אבל אין צורך שכל ההתקרבות של הדם ממקום השחיטה יהיה ברגל, אלא שיש חיוב הולכה, ויוצאין בזה אם כהן א' ינוד פורתא ברגלו.

וצ"ע דמהסוגיא בזבחים יד: משמע שלפי החכמים כל התקרבות הדם צריך להיות ברגל לפי המ"ד הולכה שלא ברגל ל"ש הולכה, דאיתא שם, "ת"ש קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר", דהיינו יחזיר הפסול לאחוריו ויתן לכהן כדי לתקן את ההולכה שלא ברגל. ש"מ הולכה שלא ברגל ל"ש הולכה, דאי היא הולכה אמאי צריך להחזיר אחוריו. ומתרת הגמ' "אימא יחזור הכשר ויקבלה", דהיינו להמ"ד הולכה שלא ברגל שמה הולכה צריך לשנות את הגירסא שלא צריך לתקן את ההולכה שלא ברגל, אבל למ"ד ל"ש הולכה לא סגי במקצת הולכה ברגל אלא שיש צורך שכל ההולכה תהיה ברגל ולכן צריך לחזור ולתקן.¹ ויש לדחות בדוחק ולתקן שנקט "לכשר" דאי הוה נקט יחזיר "הכשר" הו"א שהמקבל יכול לזרוק אף שלא הלך ברגל. אבל מהמשך הגמ' שוב משמע שכל ההולכה צריכה להיות ברגל, וכמו שדייק המשנה למלך פסוה"מ א:כג, וז"ל: "ודע שהנראה מהסוגיא הוא דאם הוליך שלא ברגל אף שהלך אח"כ ברגל צריך תקון ויחזיר המזרק לאחוריו ויוליכנו ברגל ואין לומר דדוקא היכא שלא הוליך כלל אלא מהקבלה ועד הזריקה הוליך שלא ברגל אז הוא דצריך תקון קודם זריקה שיחזיר המזרק לאחוריו אבל היכא דהוליך בין בתחילה בין בסוף אין צורך בתיקון שהרי קיים מצות

¹ ולק"מ לפי גירסת הר"ח בפסחים ע"י"ש.

הליכם דא"כ מאי פריך לעולא ממתני' דנפשך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר דאימא דהתם מיירי שכבר הלך ברגל קודם שפיכה א"נ שהלך בו ברגל לאחר אסיפה אלא ודאי דבענין מתחלה ועד סוף הליכה ברגל.²

וגם גירסת הגמ' בזבחים משמע קצת שכל ההולכה צריך להיות ברגל דכשהקשה ממתני' דקרבן פסח תי', "דניידי פורתא", דהיינו שכל הכהנים ינודו קצת. וא"כ סוגית הגמ' בזבחים קשה להמאירי והר"י מלוניל שרק הכהן האחרון צריך לילך ברגל לצד המזבח.

ב. גדר מלאכת הולכה

וכדי ליישב קושיית הנ"ל יש צורך להקדים ולבאר גדר מלאכת הולכה. דר' חסדא בזבחים יד. סובר דאפי' לחכמים ששייך פסול מחשבה בהולכה מ"מ מודים שאין פסול זרות בהולכה.³ ובמסקנת הגמ' קי"ל הפוך, שאפי' לר"ש שליכא פסול מחשבה בהולכה מ"מ יש פסול זרות, וצ"ע במאי פליגי והאיך שייך סברות הפוכות.

ועוד צ"ע שלמסקנה שמודה ר"ש שיש פסול זרות אף שהוא עבודה שאפשר לבטלה לכאור' מבואר שעבודה בזר הוי פוסל ולא רק שהוי כאילו לא נעשית העבודה כלל. וצ"ע דעי' במקדש דוד סי' ט"ו שהוכיח שנחלקו הראשונים אי הטעם שזר פוסל עבודה משום דחשיב כאילו לא נעשית העבודה כלל, דאין העבודה כשרה בהם, או דעבודת הזר פוסל העבודה.⁴ [זה שאם קבל זר את הדם ונשאר דם הנפש יכול כהן לחזור ולקבלו בהכשר, ואפי' אם זרקו זר שייך לתקנו ולזרקו בהכשר, לפי מסקנת הגמ' זבחים לד: דאין פסול עושה שיריים (חוץ מטמא), משמע שאינו פוסל, דאילו היה פוסל לכאור' לא שייך תיקון.⁵] וזה שזר פוסל הולכה אע"פ שאפשר לבטלו לכאור' מסתבר רק לפי הצד השני שזר הוי פוסל וצ"ע.

ולפי הגר"ז מעה"ק ד: יא שיטת ר"ש שאין פסול מחשבה בהולכה כיון שיכול לבטלה קשה ביותר, דבשלמא אי נימא של"ש פוסל משום חסרון לשמה, י"ל שהטעם שאין מחשבת של"ש בהולכה הוא משום שהיא עבודה שא"א לבטלה ולכן כשיש מחשבת של"ש אף שגורם שהקרבן אינו לשמה מ"מ הוא כשר, שאינו

² וגם בזה יש לדחות כמו שכתב הריב"א בשיטה מקובצת זבחים טו. אות א' שרק לפי המ"ד שאי אפשר לתקן הולכה שלא ברגל יש צורך שכל ההולכה תהיה ברגל אבל לדין דקי"ל דאפשר לתקן אין צורך שכל ההולכה תהיה ברגל. אבל זה רק מסתבר אם הצד שאי אפשר לתקן הוא משום שההולכה שלא ברגל הוי פוסל, אבל לפי מה שכתב הגר"ח פסוה"מ יג:ט שהטעם להצד שאי אפשר לתקן הוא משום חסרון הולכה, אין מקום לחלק כהריב"א. נמצא שיש ראייה לכל הפחות לפי הבנת הגר"ח בסוגיין שכל ההולכה צריכה להיות ברגל.

³ ואולי מצאנו קולא אחרת לגבי הולכה אף לרבנן דע' ברמב"ם (עבודת יוה"כ ד: א) שמתוך כובד המחטה וחמימותה הכוה"ג מוליכו בשמאלו והקשה הכס"מ "כיון שהולכה בשמאל פוסלת היאך הכשירו כאן מפני טעמים הללו." ותי' בתי' א', "ואפשר דהולכה בשמאל לא פסלה אלא מדרבנן." וא"כ מצאנו שאפי' להלכה ששונה הולכה מקבלה וזריקה ואפי' לרבנן. (וע"ע במנחות י. רד"ה ומשני לעולם.) אבל באמת אין להביא ראייה מזה דאולי הטעם ששונה הולכה לענין שמאל הוא משום שאותו פסוק שלומדים ממנו עבודה בימין לא נאמר אלא לגבי קבלה ונתינה. מ"מ יש להסתפק אם זה מגלה חילוק יסודי בהולכה, בפרט שרוב הראשונים מחללין הולכה בשמאל.

⁴ עי' במנחות יח: בב' תירוצים בתוד"ה ור"ש שנחלקו בהאי ענינא.

⁵ ויש לדחות דלכו"ע זרות אינו פוסל בהקרבן (כמו חוץ לזמנו) אלא פסול בהעבודה ולכן אם שייך לעשות את העבודה עוד פעם בהכשר אין הקרבן נפסל. ולפי הצד שאינו פוסל אלא חסרון הכשר, הטעם של הצד שאינו יכול לתקן הולכה בזר הוא משום שכבר נעשית וא"א לעשותו שוב, וכש"כ הגר"ח לר' יוחנן. (הגר"ח עצמו סובר שעבודה בזר הוי פוסל, מ"מ בסברת ר' יוחנן מודה שהטעם שלא שייך תיקון בהולכה שלא ברגל הוא משום שכבר נעשית ולא משום פסלות.)

נצרכת כל עיקר. אבל להגרי"ז שמחשבת של"ש הוי מחשבה הפוסלת וכמו מחשבת פיגול, מהכ"ת שזה שיכול לבטלה מגלה שאין פסול מחשבת של"ש, דאין לומר שלא שייך מחשבת של"ש כיון שאינה עבודה כלל, דהלא יש פסול זרות, ואפי' את"ל שזרות הוי פוסל ממש, מ"ש האי פוסל (זרות) מהאי פוסל (של"ש), ולמה "א"א לבטלה" גורם שאין פסול של"ש אבל אינו גורם שאין פסול זרות. (ואין לומר שהוא גזה"כ שמקבלה ואילך פסולה בזר דהגמ' לא הביאה האי דרשה כלל.)

וי"ל דהפסול של לא לשמה לא שייך לפסול אלא בעבודה המביאה את הקרבן לידי לשמה. [ואפי' להגרי"ז ש"סתמא לשמה" הוא דין בהקרבן, שהקרבן מגדיר את עצמו, מ"מ מחשבת של"ש מתייחסת להלשמה בהקרבן, ולכן חל רק בעבודה שמביאה את הקרבן לידי לשמה, וכמו שמודה הגרי"ז שיש מצוה להקריב את הקרבן לשמה אף שהוא סתמא לשמה (מע"ק ד: י-יא), כמו כן הפסול מחשבה של לא לשמה אינו חל אלא בעבודות המביאות את הקרבן לידי לשמה.]

ואם נימא דלא כהגרי"ז, ונגיד שמחשבת של"ש פוסל משום שמסלק את הלשמה, אפשר להגדיר את היסוד הזה בכמה אופנים. דיש להסתפק אם מחשבת של"ש פוסל משום שחל הלא לשמה בהקרבן ועוקר הלשמה מהקרבן, או שחל בהעבודה דהיינו שהעבודה פסולה משום שנעשית של"ש. ומבואר מרש"י זכחים ב: ד"ה שלא לשמן וד"ה סתמא, וג. ד"ה לשם חולין וד"ה לאו מיניה כהצד הראשון, שמחשבת של"ש פוסל הקרבן משום שעוקר הלשמה מהקרבן.⁶ ואין הפשט ברש"י שמגדירין את הקרבן כשהקדיש אותו אלא ששייך לעוקרו בשעת עבודה ע"י עקירת הלשמה, דאילו היה כן, לא יהיה קשר בין המצוה של עבודה לשמה והפסול של לא לשמה, ומסתבר שהם קשורים, וכ"כ רש"י בהדיא בך ד. ד"ה שינוי בעלים מנלן. אלא הפשט הוא שהעבודות עצמם מגדירין את הקרבן ומביאין אותו לידי לשמה ומיחלים השם קרבן. וכ"כ בהדיא בפרש"י עה"ת ויקרא ו: יט שעל ידי העבודות היא נעשית חטאת וז"ל "העובד עבודתיה שהיא נעשית חטאת על ידו." וכ"כ המרכבת המשנה בפ"ה מתמידין ומוספין. (ורש"י כתב אפי' יותר מזה דעי' ג. ד"ה דלאו מינה ויא. ד"ה אחרים שהטעם שאם שחטו פסח וחטאת לשם קרבן אחר שהם פסולות הוא משום ששם הקרבן האחר נתפס בהפסח וחטאת. וזה מסתבר רק אם מגדירים את הקרבן בכל עבודה ועבודה, דאם הקרבן מוגדר לגמרי בתחילת הקדשו אלא ששייך לעוקרו אין מקום למחשבת של"ש לתפוס שאין זה שעת הגדרת הקרבן.) אבל צ"ע אמאי צריך להגדיר את הקרבן בכל עבודה. וצ"ל שזהו המצוה של עבודה לשמה, וכמו שמבואר מדף ד. רד"ה שינוי בעלים מנלן. נמצא שכל העבודות ששייך בהם פסול לשמה הם הם המביאין את הקרבן לידי לשמה ומיחלים השם קרבן. ולפ"ז אם יש עבודה שאפשר לבטלה, פשוט שלא שייך פסול של"ש, דאין זה עבודה המביאה את הקרבן לידי לשמה שהרי אפשר לבטלו. וא"כ אין הפסול של"ש דומה לפסול זרות, דזרות שייך בכל דבר שנקרא עבודה, ואפי' אם אפשר לבטלה, אבל של"ש רק שייך בעבודה המביאה את הקרבן לידי לשמה. (וזה שבשאר קרבנות אין הזבח נפסל במחשבת של"ש או משום שהתורה לא גילתה ששייך לעקור הלשמה מהקרבן או משום שכשר אפי' אם עקר הלשמה.)⁷

⁶ ואין זה סותר מה שכתב רש"י שלא לשמה לא הוי פסוה"ג, עי' פסחים סא. ד"ה פסול ומנחות מח: , דמ"מ הוי פסול מחשבה.

⁷ ואפי' אם נימא כהאפשרות השניה שמחשבת של"ש אינו חל בהקרבן אלא בהעבודה, דהיינו התורה ציוותה שכל עבודה צריך להיות לשמה וכשנעשית של"ש חל פסול בהעבודה, לא כ"כ ברור, אבל מסתבר שאין זה דין בהעבודה בינו לבין עצמו, כמו שאר פסולים בעבודה, אלא שהלשמה חלק מתהליך המביא את הקרבן לידי לשמה.

ולכן למסקנת הגמ' ר"ש סובר שאע"פ שהולכה הוי עבודה ולכן שייך בו פסול זרות⁸ מ"מ אינה עבודה המביאה את הקרבן לידי לשמה ומיחל השם קרבן דהרי אפש' לבטלו בלי לפגוע בהלשמה של הקרבן. וא"כ ניחא אפי' להסוברים שזרות מחלל העבודה משום דחשיב כאילו לא נעשית העבודה כלל, דכשעושין ההולכה הוי עבודה וא"כ שייך שהעדר העבודה יפסול הקרבן.⁹ וגם ניחא להגרי"ז למה יש פסול זרות אע"פ שאין פסול של"ש, שפסול של"ש לא שייך כאן שאינו מביא הקרבן לידי לשמה אבל אין זה נוגע לפסול זרות שזה תלוי אם הולכה נחשבת עבודה.¹⁰

וגם ניחא אמאי ס"ל ר' חסדא שאין פסול זרות אע"פ שיש פסול מחשבה, דכיון שהחכמים סוברים שהולכה היא עבודה שא"א לבטלו ע"כ שהוא עבודה שמביא הקרבן לידי לשמה ושייך בו מחשבת של"ש, מ"מ אולי אינו פסול בזר כיון שהולכה אינו מוסיף כלום בהקרבן ואין שום תוספת קדושה בהדם או הקרבן. דבשלמא שחיטה וקבלה מקדשים הדם¹¹, וזריקת הדם הוא פועל הכפרה ומכשיר הבשר והאימורין, אבל הולכה אינו פועל שום חלות בהדם או בהבעלים¹² ולכן ס"ד שאף שמביאו לידי לשמה מ"מ אינו פסול בזר. וכך איתא

⁸ דבר שנחשב עבודה פסול בזר כמו שהוכיח הקר"א על תוד"ה הרי ממנחות יג, דא"ר ינאי ליקוט לבונה פסול בזר ושואל הגמ' הא לאו עבודה היא. אבל צ"ע על זה ממנחות יח: תוד"ה מנין שכתבו שלר"ש כהן שאינו מודה בהולכה אינו מחלל עבודה, ומשמע שאינו עבודה כלל לר"ש. אבל ע' בטהרת הקודש שם שהוכיח שזה אינו, ואפ' התוס' חזרו בו.

⁹ וכך צ"ל לפי פשוטות מסקנת הגמ' בזבחים טו. שא"א לתקן הולכה בזר (ואפ' להצד שהולכה בזר אינו פוסל אלא חסרון בהכשר עבודה) אבל אפשר לתקן הולכה שלא ברגל. וצ"ל שהטעם הוא שאם הוליכו זר כבר נעשית הולכה ברגל וא"א לתקנו, כש"כ הגר"ח לר' יוחנן, אבל בהולכה שלא ברגל לא היתה הולכה כלל וא"כ ודאי שייך תיקון. (ושו"מ כע"ז בקה"י סי' י"ג.)

¹⁰ וצ"ל להגרי"ז, שאע"פ שהפסיל של של"ש אינו מסלק הלשמה, מ"מ מזה שיש מצוה לעשות העבודות לשמה איגלאי מילתא ששייך כעין הוספה בהלשמה אף שסתמא לשמה הוא דין בהקרבן, (אולי דומה לתוספת קדושת בכור, ע' דברים טו: יט ורש"י שם), וא"כ לא שייך האי פסול אלא בעבודות שיש בהם מצוה לעשותם לשמה ולהוסיף בהלשמה.

¹¹ חוץ מזה שקבלה היא עבודה ברם, נראה שהיא גם עבודה בהקרבן דע"י בפסוה"מ א: כח שקבלה עושה את הדם הנשאר שירים (ודלא כש"כ הכס"מ שם), והטעם משום שקבלה בטמא פוסל כל הקרבן, ולכן א"א לכשר לחזור ולקבל.

¹² ובאמת יש להסתפק בשחיטה שהיא כשרה בזר, ואולי אינו פועל כלום בקרבן. אבל נראה שכשרותו בזר הוא משום דבשחיטה לא צריכים עבודת הגבואה אבל לגבי עבודה בהקרבן דומה לשאר עבודות ודאי פועל חלות בקרבן. וכך משמע מסוטה יד: ששחיטה מקדש הדם בצואר הבהמה. וכך משמע מתו"י יומא לט: ד"ה הנחה בא"ד ועוד תירץ, ורש"י יג: ד"ה אלא ששחיטה מוציא הדם שהוא החלק גבוה מן הבשר שהוא שיריים, וצריך כלי שרת כש"כ רש"י בסוטה יד: (אמנם ע' בזבחים לא: רד"ה ובטמאים שמשמע שלא צריך כ"ש, ואולי סובר כהרמב"ן שהוא דין לכתחילה.) ורק שכשר בזר. וצ"ע להרמב"ן חולין ג. שקידוש הדם ע"י שחיטת כלי שרת אינו לעכובא האם שחיטה צריך להיות דין בהקרבן, וע' רדב"ז מעה"ק ד:ז.

והר"מ בפיה"ש לעירובין קב: כתב יותר מזה, וז"ל "כהן שלקה באצבעו וכו' ובתנאי שלא תהא מובדלת בין בשר ידו והמזרק או הסכין בעת עשיית העבודה." ומזה שכתב "או הסכין" מבואר שגם בשחיטה חציצה פוסלת וזה אף שכשר בזר שמ"מ מצד המעשה שחיטה עבודה היא, וחציצה פוסל עבודה, ואף שלא מדקדקים על הפועל (זר) חציצה הוי חסרון בהפעולה, וידו הוא חלק מהעבודה. ועפ"ז יש ליישב תוד"ה הג"ה יד: שהקשה לשמעון התימני שמצריך שידיו יהיו לפנים בשעת שחיטה אף שכשר בזר, ולהג"ל מיושב משום שידיו הם חלק מן הפעולה ולא רק הפועל.

ואפ"י לפי הר"י מאוליני"ס (זבחים יד: תוד"ה הג"ה) ששחיטת קדשים דומה לשחיטת חולין, ואפ"י לתוס' מנחות ט. ד"ה ומדכהונה שרק צריך שחיטה בפנים משום קבלה, ואפ"י להמיוחס להרשב"א מנחות ה. שמשמע ממנו ששחיטה אינה עבודה כלל, שכל אלו הראשונים סוברים ששחיטה כשרה בזר משום שהוי עבודה פחותה, ומשמע מהם ששחיטה אינו פועל חלות בהקרבן, מ"מ אולי מודים ששחיטה פועל חלות בהקרבן שעכשיו ראוי להקרבנה, ולכן לאחר שחיטה יש איסור יוצא ודיחוי לכו"ע וכדומה. (ואף שיש לדחות שיוצא אינו תלוי בזה, ע' שיט"מ מנחות ט. אות כ"ז בהשמטות. ועוד שהריטב"א חולין ג' ד"ה חרב הרי הוא כחלל סובר שליכא פסול יוצא עד קבלה וע' אבן האול פסוה"מ א:טו בבאור דבריו. וכן ליכא כ"כ ראייה מדיחוי שאולי לא שייך דיחוי שלא נראית למה שהיתה ראויה.)

ומקופיא נראה שעל הצד שלא צריך כ"ש בשחיטה, לא הוי עבודה בהקרבן כיון שלכאור' אינו מקדש הדם והבשר ואימורין אינן ניתרין עד זריקה, אבל באמת איפכא מסתברא, דאם צריך כ"ש י"ל שהטעם ששחיטה מקדש את הדם שבצואר הוא שמשמש בכ"ש ולא משום עבודת

בשיט"מ טז: במנחות אות ד' בשם תוס' וז"ל "הולכה] אינה מועלת לשום דבר שזריקה מתרת לבשר וקבלה מועלת לזריקה אבל הולכה אינה מועלת לשום דבר... ומסיק דשחיטה [ג"כ] מתרת [מועלת] לדם". (ולפ"ז יש לעיין בהקשר שבין קבלה להולכה וראה הערה.¹³)

ויש להקשות על הנ"ל דבשלמא פסול של"ש תלוי באפש' לבטלה שהוא עבודה המביאה את הקרבן לידי לשמה ומיחל השם קרבן אבל מה אם שאר פסולי מחשבה כגון חוץ לזמנו ומקומו, אמאי הם תלויים באפשר לבטלה, ואולי הם דומים לפסול זרות וא"כ שייכים בהולכה גם לר"ש. כבר עמד רש"י על האי קושיא ביד: ד"ה אפילו לר"ש ותי' וז"ל "אע"ג דאמר ר"ש לא פסול בה מחשבה משום דאין היתר הקרבן תלוי בה ולא קרינא בה דברים המביאים לידי אכילה אבל עבודה הוי ליפסול בזר", דהיינו גם חוץ לזמנו וחוץ למקומו תלויים באפש' לבטלו דהם פוסלים כל עבודה המביאו לידי אכילה.

נמצה שכמו שהד' עבודות יכולים לפסול את הקרבן משום של"ש ג"כ יכולים לפסול בחוץ לזמנו, ולכן נקראו עבודות המתירים את הקרבן. והיינו, דעיקר דינם הוא מצד הקרבן, דהקרבן צריך אותם להכשירו. וכל אחד מהם מהותי בקרבן, דרק על ידם נעשה כדינו. ולכן יש בזה אותו נידון בין לגבי של"ש ובין לגבי פיגול, אע"ג דפיגול תלוי על דברים המביאים לידי אכילה ולשמה תלוי על המתיר של הקרבן. אבל ענינם דומה, דענין "מתיר" הוא כנ"ל, דמביא את הקרבן לידי הכשירו ודינו, וזהו גם הענין של מביא לידי אכילה, שמביאו לידי תכליתו ודינו.¹⁴

אבל צ"ע א"כ למסקנא אמאי באמת הוי עבודה לפי ר"ש, דתרת לריעתא אית ביה, שאינה פועל שום חלות בהקרבן וגם אפשר לבטלה. ונראה לפרש ע"פ דברי המיוחס להרשב"א במנחות טז: שחולק על המנ"ח

השחיטה בעצם, אבל על הצד שלא צריכים כ"ש כמו שסובר ר' אפרים בתוס' ריש איזהו מקומן צ"ע איך נתקדש הדם, וע"כ צ"ל שעבודת השחיטה עצמה מקדש הדם, ואף בלי כ"ש, וזה לא שייך כלל אא"כ נימא ששחיטה הוא עבודה בהקרבן, ומאי דאמרינן ששחיטה לאו עבודה היא ע"כ הפשט הוא שאינו עבודה לגבי הגבירא. ושמא יש לדחות את זה הראיה מהשיט"מ זבחים לד. אות כ"א שהקשה הא"ך שייך קידוש עצים אם לא צריך כ"ש ותי', "חתוכו ותיקונו חשיב להו כלי שרת". נמצא שפעולה יכול לקדש בלי כ"ש אע"פ שאינו עבודה בהקרבן.

ועי' מנחות יד: ששחיטה וזריקה והם מתירין אבל לא קבלה והולכה ופרש"י משום שקבלה אינה אלא צורך זריקה משא"כ שחיטה שמקדש הדם והוי כמתיר והקשו תוס' שגם קבלה מקדש הדם ותיירן ששחיטה שאני "השסכין מקדשא ליה" ונראה שכונתו הוא שהמעשה שחיטה מקדש הדם (שמוציא החלק הגבוה) ולא הכלי שרת עצמו, כמש"כ, דהיינו בקבלה אין המעשה קבלה מקדש את הדם אלא כיון שהדם בכלי שרת ממילא נתקדש, משא"כ בשחיטה (אפילו למאן דאמר שצריך כלי שרת) אין הכלי שרת מקדש את הדם אלא המעשה שחיטה. (והגרי"ז הוסיף ששחיטה מקדש הקרבן ולכן הוי מתיר משא"כ קבלה שרק מקדש הדם, ולכאורה זה מתאים עם מה שכתבתי.)

(ויש דין אחר ששחיטה לאו שירות היא ולכן נתלה ושחט כשרה, ע' זבחים כו., ולפי מקצת ראשונים זהו משום ששחיטה לאו עבודה היא.)

¹³ עי' זבחים כה: שיט"מ אות כ"ו דכמו שצריך תמים בשעת קבלה ה"ה בשעת הולכה "דהולכה לא תפקיה מכלל קבלה", וכ"כ רע"א בגליון על הר"מ, ועי' בחי' הגרי"ז שהקשה דהולכה לא תפקיה מכלל קבלה נאמר על דינים בעבודת הקבלה שההולכה מכלל הקבלה, אבל פסלות של הצורם אוזן פר אין זה דין בקבלה רק דין בקרבן שנפסל עד שעת קבלה. וצ"ל להשיט"מ ורע"א שיש קשר מהותי בין קבלה להולכה, וא"א לחלק ביניהם כלל דהרי הן כעבודה אחת ומה שפוסל בזה פוסל בזה.

ואולי זה תלוי במח' ראשונים דעי' ברש"י עה"ת (ויקרא א: וזכע"ז ברשב"ם שם) שיש מקור מפורש בתורה לעבודת הולכה "והקריבו זו קבלה שהיא ראשונה ומשמעה לשון הולכה למדנו שניהם", דהיינו פירוש המילה כולל גם קבלה וגם הולכה. והרמב"ן שם חולק על רש"י (ורשב"ם) וסובר שהפסוק מתייחס לקבלה וזריקה, ולא להולכה, "שאין לשון והקריבו קריבת הדם למזבח שהיא ההולכה, אבל הוא לשון קרבן, והוא לקבלו וזקן על גבי המזבח."

ועי' לקמן באות ח' שנבאר שיטת רש"י במנחות ע"פ זה.

¹⁴ ואע"פ שרביא ביג. חשב לחלק ביניהם, שלא שייך מחשבת פיגול בקבלה, למסקנה אין חילוק.

קמד:ט וסובר בדעת ר' יוחנן שאין מפגלין בהולכת לבונה אע"פ שמפגלין בהולכת הקומץ, וז"ל "דדוקא הולכת קומץ מקרי עבודה משום דעבד ליה מתן כלי וקידוש קומץ באותו כלי שנתנו וקדשו מוליכו להקטיר הילכך עבודה היא אבל לבונה דלא עביד ליה מתן כלי וקידוש.¹⁵ אין הולכתה הולכה דתתקרי הולכה לפגל בה." והיינו דלא נקרא עבודה אא"כ נעשה בו קבלה וקידוש כלי דע"י זה מתייחס לשער עבודות הקרבן, ולכן סובר ר"ש למסקנא שהולכת הדם הוי עבודה דג"כ "דעבד ליה מתן כלי וקידוש." (ואע"פ שר"ל במנחות סובר שגם הולכת לבונה הוי הולכה, זהו משום שא"א לבטלה וכש"כ המיוחס להרשב"א שם, אבל בהולכת הדם שאפשר לבטלה לר"ש ע"כ הטעם הוא כמו שאמרן.)

ג. האם מחשבין בכל דבר שמעכב כפרה

ויש ליישב ע"פ יסוד הנ"ל ההנחה של הגמ' זבחים לט. שלר' נחמיה ששירים הפנימיים מעכבים, שמחשבין בהו. דאיתא שם שהברייתא שכתוב בו, "ומחשבה מועלת בהן" נשנית לר' נחמיה וכש"כ ברש"י, "כמ"ד שירים הפנימיים מעכבי ולכן מצי לחשב בהו." (וכן מבואר לקמן מב: גבי "משכח"ל בארבעה פרים וארבעה שעירים, "ע' תוס' שם.) וצ"ע דאע"פ שדרש ר"נ שצריך שיריים מהכ"ת שמחשבין בהן. ובפרט שקשה להראשונים שנביא בהקדם שסוברים ששפיכת שיריים אפי' כשמעכב אינו חלק מזריקת הדם. אבל לפמש"כ ניחא, דכיון שמעכב כפרה ע"כ שמביא את הקרבן לידי לשמה ולידי אכילה וממילא מחשבה מועלת בהו, וכמו שר"ש סובר שאם אפשר לבטל הולכה ואינו מעכב כפרה ממילא אין מחשבה מועלת בהו.

ולפ"ז יש לבאר שיטה בראשונים שמקופיא נראית תמוה ביותר, והוא שכמה ראשונים סוברים שמחשבין בדברים אע"פ שאינם מד' עבודות. וצ"ע דהלא בפ"ק דזבחים (ד:) ילפינן מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות ושאר זבחים ילפינן משלמים בהקישא, וא"כ האיך שייך דמחשבין בעבודה שלא נמצאת בשלמים, וכמו שהקשה תוס' מנחות ב. ד"ה כל. וע"כ צ"ל שאלו הראשונים סוברים שאם דבר מעכב כפרה ע"כ שמביא את הקרבן לידי כפרה ולידי אכילה וממילא מחשבה מהני בהו.¹⁶

ומצאנו לכה"פ ד' ראשונים שסוברים כן, ואלו הם:

1. המיוחס להרשב"א במנחות ז.—דאיתא שם שאם צריך להגביה את הכלי בשעת קמיצה או בשעת קידוש קומץ, המגביה יכול לפגל. והקשה המיוחס להרשב"א, האיך יכול לפגל הלא הגבהה אינו בכלל ד' עבודות. ותירץ דהא דד' עבודות מפגלין נלמדת מהפסוק דאם האכל יאכל דברים המביאים לידי אכילה א"כ ילפינן דכל דבר המביא לידי אכילה אפשר לפגל בו. (וזהו בדיוק מה שדייקנו ברש"י יד:).

2. תוס' זבחים יג: ד"ה זה כתב שאין פיגול בהגשת המנחה משום שקמיצה הוא כנגד שחיטה ואין פיגול קודם שחיטה. וצ"ע דאמאי לא תירץ שאין פיגול אלא בד' עבודות שילפינן משלמים וכש"כ תוס' מנחות ב.. וע"כ צ"ל שחולק וסובר שבעצם שייך פיגול בדברים שאינם מד' עבודות, אבל כיון שילפינן משלמים

¹⁵ עי' בגר"ח פסוהמ"ק יח: יב שנתנית לבונה על הקומץ הוי קידוש שני.

¹⁶ וכל זה דלא כהגר"ז בכתבים זבחים יג: שנקט שלא שייך פיגול בדבר שאינו בד' עבודות.

לא שייך פיגול בדבר שקודם שחיטה. (ואע"פ שהגשה מעכב כפרה וא"כ ע"כ שמחשבין בהו, צ"ל שהכא כאילו אמעט בפירוש א"נ צ"ל כמו שנפרש בירושלמי לקמן.)

3. ר"ת מובא בזבחים לט. תוד"ה הא סובר שלר' נחמיה שיריים מעכבי כפרה אף בחיצונים. והקשו תוס' עליו דע"כ ליכא שום תנא שיאמר ששירים החיצונים מעכבין דלא מצינו דמים שחציין למטה וחציין למעלה (זבחים לח.). ועוד מי עדיפי משלש מתנות שבחטאת שלא מעכבי. וע"כ צ"ל שר"ת סובר ששפיכת שירים אינו מדין זריקה, ולכן זה לא נקרא דבר שדמיו נזרק למעלה ולמטה בחד מקום, וגם שייך שיעכב אע"פ שהג' מתנות שבחטאת אינן מעכבים, דאע"פ שמצד זריקה לא עדיפי שיריים מ"מ הם נחשבים עבודה אחרת, וממילא מעכבי כפרה וממילא מחשבין בהו. נמצא שר"ת ג"כ סובר שמחשבין בדבר שאינו מד' עבודות.

4. במעילה ט. מבואר דלמ"ד מיצוי חטאת העוף מעכב מחשבין בהו וכדאיתא במש' זבחים ס"ד. ועי' במעשה"ק ז: שהר"מ פסק שמיצוי מעכב ומ"מ פסק במעילה ב: דאחר הזאה אין מועלין, והקשה הלח"מ דאם מיצוי מעכב אמאי אין מועלים. ותי' הגר"ח בסטנסיל סי' של"א וסי' שע"ב שאע"פ שמיצוי מעכב אינו בכלל זריקה, ולכן כיון שנזרק הדם אין מועלין בו, ומ"מ המיצוי מעכב כפרה, וממילא מחשבין בו אע"פ שאינו מד' עבודות.

והביאור בד' הראשונים האלו הוא כמש"כ, שכל דבר שמעכב כפרה מביא לידי כפרה ולידי אכילה וממילא מחשבין בהו.

אבל צ"ע דהירושלמי יומא ה: מספק"ל אם מחשבה מועלת בשירים לר' נחמיה אע"פ שמעכבי כפרה, ודלא כהבבלי, ולהנ"ל צ"ע האיך לא יהני מחשבה אם מעכב כפרה. (ועי' בקרבן עדה שם שביאר ספקת הירושלמי הוא אם איכא מחשבת פיגול על שפיכת שירים, ולפ"ז לק"מ, אבל צ"ע בדבריו דאיתא בזבחים יג: דאפי' בקרבן ששירים אינם מעכבים אפשר לחשוב על שפיכת שירים.)

ונראה לבאר את הצד בירושלמי שאין מחשבין בשעת שפיכת שירים ע"פ רש"י זבחים נב. ד"ה שירים וז"ל, "ר' ישמעאל סבר כפרה הוא דלא מכפרי אבל עכובי מעכבי, "דהיינו דשייך דבר שמעכב אע"פ שאינו מביא לידי כפרה אלא שהוא תנאי בעלמא. וכך משמע מרש"י ביומא ס: ד"ה שיריים וז"ל, "ורבי יהודה סבור מעכבי והכי קאמר אם כלה הכל אז כפר ואם לא כלה הכל אין הכפרה של מתנות כפרה, "דהיינו שגורם שלא יהיה כפרה בהמתנות, אבל השפיכה עצמה אינה מוסיפה כפרה אע"פ שמעכב כפרה. ונמצא לפ"ז שכל דבר שאינו מעכב אינה מוסיף כפרה וממילא אין מחשבין בהו, וכמו שסובר ר"ש לענין הולכה, אבל דבר שמעכב כפרה אינו בהכרח מוסיף כפרה וממילא שייך שאין מחשבין בהו.

מ"מ הבבלי שחולק על הירושלמי וסובר שפשוט הוא שמחשבין בשפיכת שירים על הצד שמעכבי לפי הד' ראשונים הנ"ל לכא' סובר שכל שמעכב ע"כ שמכפר, וכמש"כ. אבל לפי רש"י אינו בהכרח ולקמן מראה שרש"י לשיטתו בזה בעוד מקומות.

ד. האם הולכה הוי עבודה שא"א לבטלו להרבנן

נחזור לנידון דידן. עד כאן הנחנו שהרבנן סוברים שהולכה הוי עבודה שא"א לבטלו, ולכן פליגי אר"ש, (ואפי' למאירי והר"י מלוניל צריך קצת הולכה ולכן צריך שא' ינוד פורתא) וכך סוברים הרמב"ם (פסוה"מ א: כג) ורש"י לפי הגירסא שלנו בזבחים.¹⁷ ויש להביא ראיה לזה מהתו"כ צו פרשתא ח' ה': "ר"מ אומר פוסלת בהילוך שא"א בה לעבודה בלא הילוך ור"ש אומר אין מחשבה בהילוך שא"א לעבודה בלא שחיטה וכו' אבל אפשר לה שלא בהילוך, שוחט בצד המזבח וזווק. משמע שהרבנן (ר"מ) חולקים על ר"ש משום שסוברים שא"א לבטל הולכה, ולא משום שסוברים שפסול למרות שאפשר לבטלו.

אבל תוס' (זבחים יג. ד"ה אתה ויד: ד"ה והא וע"ע יומא כז. תוד"ה והקריבו וחגיגה יא. תוד"ה והקריבו) וכן הר"מ בפיה"מ (סוף פ"ק דזבחים), ורש"י במנחות ובזבחים לפי הגירסא של השיט"מ בזבחים (יד: אות ח') סוברים שלפי הרבנן אפשר לבטל הולכה (כששוחט ע"ג המזבח) ומ"מ נפסלת במחשבה הפוסלת. וכך באמת משמע מהגמ' זבחים ד. שמרבה הד' עבודות לפסול של"ש ואיתא שם, "אשכחן כולהו, הולכה מנלן, וכי תימא לילף מכולהו מה לכולהו שכן עבודה שא"א לבטלה תאמר בהולכה שאפשר לבטלה..." וזה ודאי קאי אליבא דרבנן שמחפשת מקור לפסול הולכה של"ש ומ"מ כתב שהוי אפשר לבטלה, וצ"ע להר"מ ביד ור"י מלוניל ומאירי.

וע"כ צ"ל שבמסקנה שיש מקור להולכה שפסולה של"ש לא שייך שאפשר לבטלו וכמו שכתבנו קודם, שלא שייך פסול של"ש אלא בדברים המביאין את הקרבן לידי לשמה ומיחלים השם קרבן (ובפרט אי נימא דלא כהגרי"ז אלא כמו רש"י ותוס'¹⁸ שמחשבת של"ש שפוסלת גורם שהעבודה אינה לשמה, א"כ ודאי שאין זה שייך אלא כשיש צורך בהעבודה).

אבל צ"ע לתוס' ופיה"מ ש להר"מ מכל הסוגיא זבחים יד:--טו. שמבואר שלכו"ע צריך שכל ההולכה תהיה ברגל וכמו שכתבנו לעיל באות א'. דאיתא בגמ' שלהצד שהולכה שלא ברגל פסולה לכה"פ צריך לתקן אותו ולהחזירו לאחוריו, וצ"ע לפי תוס' ופיה"מ ש להר"מ הלא אפשר לבטל הולכה לגמרי ואמאי צריך לתקנו.

ובפשטות י"ל שאע"פ שתוס' והפיה"מ ש סוברים שאפשר לבטל הולכה, מ"מ זהו דוקא אם שחטו בצד המזבח שלא צריך הולכה כל עיקר, אבל כשיש צורך הולכה ע"פ המהלך הפשוט (דהיינו אין צורך גמור שאפשר להביאו למזבח שלא ברגל אבל אין זה הדרך הרגילה) א"א לבטלו (וכן משמע מיד: תוד"ה איבעיא). וכך ודאי צ"ל לפי מש"כ הגר"ח פסוה"מ יג:ט שהולכה שלא ברגל אינו פוסל אלא שלא נקרא הולכה והצד שפוסל וא"א

¹⁷ השיט"מ בזבחים יד: אות ח' שינה את הגירסא ברש"י ולפי דבריו רש"י סובר שאפשר לבטלו, וצ"ע אמאי תיקן מאחר שיש כמה ראשונים שסוברים שא"א לבטלו. ונראה שבא מכח דברי רש"י במנחות טז: ששם נחלקו האמוראים מה הדין אם פיגל בהולכת קומץ למ"ד אין מפגלין בחצי מתיר: ר"ל סובר שפטור מכת דכיון שלא פיגל בהולכת הלבונה הוי פיגול בחצי מתיר, ור' יוחנן סובר שחייב משום ש"כל עבודה שאינה מתרת עבודה היא לפגל עליה בפני עצמה", ופרש"י, "כל עבודה שאינה מתרת כגון הולכה דלא מיעכבא דאפשר להושיט זה לזה." ובע"ה נבאר את הסוגיא שם באות ח'.

¹⁸ רש"י זבחים ב: ד"ה שלא לשמן וד"ה סתמן (וד"ה ונדבה); וג. ד"ה לשם חולין וד"ה דלאו מיניה; ויא. ד"ה אחרים. תוס' זבחים ב: ד"ה סתם (לא שייך "מחשבה הפוסלת" במילה), ד: תוד"ה אימא (כש"כ הגרי"ז עצמו ויש לדחות), מנחות מב: ד"ה מה טעם, מז. ד"ה עד. וע"ע במיוחס לרשב"א ריש מנחות שג"כ חולק על הגרי"ז שסובר שמתיר לשנות באותו עבודה. וכן הרמב"ן בסה"מ במצות ששכח הר"מ ד' לכאו' חולק על הר"מ והגרי"ז שלא הזכיר הרמב"ן של"ש [הרמב"ן מנה כל מה שמוזכר בסיפרי על דברים יז:א, וע"ע רמב"ן שם ה' ועפ"ז מיושב רש"י ב"ק ה']. ולכאו' רגמ"ה מנחות ה: מובא בשיט"מ אות כ"א ג"כ דלא כהגרי"ז דכתב דלא שייך פסול מחשבה בישראל ששחט, וצ"ע דלכאו' הוא כנגד מתני' רפ"ג דזבחים, וצ"ל שזר ששחט של"ש פסלו שיש כאן חסרון לשמה בהשחיטה, משא"כ מחשבות הפוסלות-כגון חרץ לזמנו וחרץ למקומו-אלו אין שייכין אלא בכהן. אבל להגרי"ז אין מקום לחלק בין של"ש וחרץ לזמנו.

לתקנו הוא משום שאחרי שהגיע למזבח כבר נתקיימה ההולכה וא"א לעשותו שוב. אבל המהלך הזה בתוס' קשה מאד דלמעשה אפשר לבטל ההולכה ולעשותו שלא ברגל ואמאי פסול בכה"ג, הלא החכמים מודים שאפשר לבטלו.

ונראה לתרץ ע"פ רש"י בדף טו. ד"ה פסלה שחולק על הגר"ח וסובר שהטעם שא"א לתקן הולכה שלא ברגל הוא משום שהולכה שלא ברגל הוי פוסל ממש, ולא רק שא"א לתקן כיון שא"א לשוב ולקיים הולכה, וז"ל "פסלה ואפי' עשאה כהן פוסלת הדם..."¹⁹ וגם הריב"א סובר כן וכמש"כ לעיל בהערה ב' ולפ"ז יש לפרש תוס' כפשוטו, שהולכה תמיד אפשר לבטלה אלא שלמ"ד שהולכה שלא ברגל פסול זה לא רק שלא נחשבת הולכה אלא שפוסל ההולכה וממילא גם לתוס' פסול (לכה"פ אם לא תיקנו, דלמ"ד אפשר לתקן אף שהוא פוסל מ"מ דומה לקבלה בזר שאפשר לעשותו שוב).²⁰

ואף שזה מיישב הגמ' מ"מ קשה להולמה, דמהכ"ת שהולכה שלא ברגל יהיה פוסל, דאם לא צריך הולכה כל עיקר האיך שייך שהולכה גרועה יהיה פוסל. ובשלמא אילו היה גזה"כ, ניחא דגרע טפי מכלום, אבל אין פסוק שהולכה שלא ברגל פוסל ולכאור' הוי סברא, וא"כ אם אין צורך בהולכה כלל מהכ"ת שיפסול. וצ"ל כמוש"כ לעיל ברש"י, דמזה ששייך פסול של"ש בהולכה באופן שעשו הולכה דהיינו שלא בצד מזבח, ה"ז פסול ע"פ הגזה"כ של אפקה קבלה בלשון הולכה, זה מגלה שכשעושים אותו ה"ז עבודה חשובה, דלא שייך מחשבת של"ש בעבודה שאינה חשובה (וכמו שטוען ר"ש אלא שלית ליה הגזה"כ שפוסל של"ש) ואם הוא עבודה חשובה מסתבר שכשעשו אותו שלא כדרכו²¹ ובלא דרך שרות שפוסל.

נמצא שיש מח' ראשונים באיזו עבודות מחשבין לפי הרבנן. לפי רש"י (לפי מה שתקין השיט"מ), ותוס', ור"מ פיהמ"ש, והשיט"מ, הרבנן חולקים על ר"ש וסוברים שכל דבר שנחשב עבודה אע"פ שיכול לבטלו מחשבין בו, וכמו שפירש המיוחס להרשב"א את רש"י במנחות טז: "ולא אמרינן מהאי טעמא [שאפשר לבטלו] אין מפגלין בה, משום דהאי טעמא הוי לר' שמעון דסבר דאע"ג דעבודה היא מ"מ כיון דאפשר לבטלה לאו דברים המביאין לידי אכילה היא ואין מפגלין בה ומ"מ עבודה היא אך רבנן סברי דכיון דעבודה היא מפגלין בה אע"פ שאינה מתרת ומביאה לידי אכילה." והר"מ ביד ורש"י לפי הגירסא שלנו בזבחים והמאירי

¹⁹ כנראה שרש"י סובר שלא שייך לומר שא"א לתקן א"כ הוי פסול בהדם. ויש להוסיף שרש"י לשיטתו בלד: וז"ל "מי שהוא פסול לעבודה מהו שיעשה שיריים, אם קבל זורק מהו שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק..." וצ"ע אמאי נקט שהפסול קבל, לכאור' אותו קושיא שייך אם קבל כהן, וע"כ סובר שאם קבל כהן פשוט הוא שזריקת הזר פוסל הדם שבצואר, וכל הצד של הגמ' שפסול אינו עושה שיריים הוא משום שכיון שלא היה קבלה הלכתי, כיון שנעשית בזר, ממילא אין כאן זריקה, או שאף בלי קבלה שייך זריקה. וזה מסתבר רק אם נימא שעבודה בזר הוי פוסל ממש. ולכן כשקבל הכהן הזר נפסל דם שבצואר. ולפ"ז המשך הגמ', "אין עושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו," מיושב היטב, דה"ק אע"פ שהקרבתו כבר נפסל כששחט הקרבן עם מחשבת חוץ לזמנו, מ"מ יש לזריקת דמו חלות שם זריקה "למיקבעיה פיגול ופסול" (שם רד"ה אין), אבל בשער פסולים לא שייך חלות שם זריקה אם הדם כבר נפסל בקבלה ולכן אם קבל זר ונפסל הדם שבכוס אין לזריקת הזר חלות שם זריקה לפסול הדם שבצואר.

²⁰ וי"ל שגם תוס' לשיטתו בענין זה שאע"פ שתוס' לד: ד"ה פסול וצב. ד"ה ושקבלו חולקים על רש"י שלא פירשו שמייירי דוקא כשקבל זר, מ"מ מודים שזריקת הדם של הזר עושה את הדם שבכוס שיריים ואסור לכהן לזרוק, אף אם אינו עושה את הדם שבצואר שיריים, ולכן כתב התוס' ד"ה פסול "בזרק הפסול שיחזור הכשר ויקבל", ולכן סתם תוד"ה ושקבלו שפסול עושה שיריים וצ"ע שזהו כנגד מסקנת הגמ' בלד: וע"כ הכונה הוא שעושה את הדם שבכוס שיריים. וזה שפשוט הוא לתוס' שזריקת הזר פוסל את הדם שבכוס גם כן לא מסתבר א"כ נימא שעבודה בזר פוסל הדם, דאם נימא שעבודה בזר אינו אלא חסרון הכשר אמאי הוי כ"כ פשוט שפסול הדם שבכוס.

²¹ ע' טו. רד"ה הא שהולכה שלא ברגל פוסל משום "שאיין דרכה בכך, וע"ע בתוד"ה חטאת דפסול משום "שלא חשיבא."

והר"י מלוניל והריב"א סוברים שהרבנן מודים להיסוד של ר"מ שא"א לחשב בעבודה שאפשר לבטלה, והטעם שמחשבים בהולכה משום שסוברים שא"א לבטל הולכה.

ה. מח' ר"ש ורבנן בהולכה שא"א לבטלו

וע"פ הנ"ל יש לבאר הגמ' זבחים יד., דאיתא שם "אמר רשב"ל מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בהו הואיל ועבודה שאין יכול לבטלה." והוסיף רבא, "את"ל ר"ש ס"ל ככריה דאמר בין האולם ולמזבח צפון אין מחשבה מועלת בחטאות הפנימיות אלא מפתח האולם ולפנים," דהיינו שאע"פ שמודה ר"ש שמחשבה פוסלת הולכה שא"א לבטלה, אין המחשבה פוסלת אלא בהחלק שא"א לבטלה, אבל שאר ההולכה שאפשר לבטלה לא נפסלת במחשבה.

וצ"ע דלא לו שסוברים שהטעם שרבנן פליגי על ר"ש הוא משום שסוברים שא"א לבטל הולכה, אמאי שייך מחשבה פסולה על כל חלק מההולכה, הלא לפי הר"מ (ב:יד) והמאירי, והר"י מלוניל אין צורך אלא לפסיעה אחת של הולכה, ולמה סוברים הרבנן ששיך מחשבה פסולה על כל פסיעה ופסיעה מההולכה, ומ"ש מדר"ש. (ודוחק לתרץ שאין מקום לחלק בהולכה בחוץ כיון שאין עדיפות של האי פסיעה מהאי פסיעה, דמאחר שהלך פסיעה אחת כל שאר ההולכה נחשבת שלא לצורך, ואפשר לבטלה, וא"כ נימא כר"ש שאין מחשבה פוסלת בו.)²² ועוד צ"ע מה חידש ריש לקיש בזה שמודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות שמחשבה פוסלת בהו הואיל ועבודה שאין יכול לבטלה, פשוט הוא דכל טעמא דר"ש הוא משום דאי אפשר לבטלה.

וי"ל ע"פ מש"כ דהארבע עבודות של הקרבן הם מביאים את הקרבן לידי לשמה, וכולם הוי חלק ממהות הקרבן. ולר"ש, משום דהולכה אפשר לבטלה, רק מצינו שיש ג' עבודות המיחלים השם קרבן. ולכן נראה דאע"ג דבפנימיות ההולכה א"א לבטלה, משום טעמים צדדים כמש"כ רש"י והשטמ"ק, אבל לא מסתבר לומר שפנימיות הו סוג אחר של קרבן, והקרבן הזו צריך ד' עבודות כדי לחול השם קרבן. לפ"ז מובן למה ר"ל הוי חידוש. ועוד מובן הנפק"מ שיש בין ר"ש לרבנן, שהטעם שהרבנן סוברים שא"א לבטל הולכה אינו דומה להטעם שר"ש סובר שא"א לבטל הולכה בחטאות פנימיות. שהטעם שצריך הולכה לפי ר"ש הוא ענין טכני, שלא שייך להביאו לפנים בלי הולכה. ולכן סובר ר"ש שרק במקום שיש צורך טכני חל המחשבה הפסולה. אבל הטעם שהרבנן מצריכים הולכה אינו משום שיש צורך טכני, דהם בעצם מודים ששייך שחיטה בצד המזבח כדאיתא בדף ד. , אלא שסוברים שמאחר ששייך בו פסול של"ש ע"כ הוא עבודה שמביאה את הקרבן לידי לשמה, ולכן א"א לבטלו. לפי"ז מסתבר שכל ההולכה היא המביאה את הקרבן לידי לשמה, ושייך פסול מחשבה על כל חלק וחלק ממנו.²³

²² כך דייק החי' ר' אריה לייב ח"ב עמ' י"ד.

²³ והעירוני ידידי ר' מרדכי לינור שע"פ זה יש לבאר עוד קושיא, דהנה בדף יג: הגמ' הביאה שתי ברייתות שנחלקו אם טבילת אצבע (טב"א) מפגלת. ותירצה הגמ' הא ר"ש והא רבנן. והקשה רע"א דהא בחטאות הפנימיות ר"ש מודה לרבנן, "ולענין חטאות הפנימיות לא ידעתי הפרש בין ר"ש לרבנן". ובאמת, השטמ"ק הקשה על טב"א ישיר, דהא א"א לבטלה וגם לר"ש יהא פיגול. ותירץ דמשום דרק נחשב עבודה מטעם הולכה, לא פסלה בה מחשבה טפי מהולכה. אבל יש לתמוה על השיטה, דהא גם הולכה עצמה פוסל לר"ש בפנימיות, כמו שהקשה רע"א. ולכאורה כל זה מראה דאע"ג דר"ש מודה בפנימיות, אבל עדיין אינו דומה ממש לרבנן, וכמש"כ, שרבנן הוי פסול בעצם ולר"ש פסול צדדי. ונראה שמשום שהעבודה א"א לבטלה, אז אע"ג דאינו ממהות הקרבן, אבל הכשר הקרבן רק בא על ידו, וההולכה הוי תנאי להכשר הקרבן. ולכן, חידש ריש לקיש דגם זה סגי לפגל את הקרבן, דמשום דההכשר בא על ידו, אז גם יכול לקבוע את הקרבן באותו

ו. נקודת המח' אם יש צורך שכל ההולכה תהיה ברגל או שסגי במקצת ההולכה.

וצ"ע בנקודת המח' בין אלו שסוברים שיש צורך שכל ההולכה תהיה ברגל, או שסגי במקצת ההולכה. ונראה לפרש ע"פ מח' בהסוגיא זבחים ל'. שנחלקו רבא ואבבי אי אמרינן תפוס לשון ראשון בחד דיבורא או לא, והגמ' הביאה ראייה ממנחת חוטא שאמרינן תפוס לשון ראשון, ותירצה שמיירי "בפסיעות." כלומר כיון שאמר בפסיעה ראשונה חוץ לזמנו ובפסיעה שניה חוץ למקומו אין זה חד דיבורא אלא תרי דיבורי ולכו"ע אמרינן תפוס לשון ראשון. מבואר מהגמ' שם שפסיעות נחשבים דבר מסוים, וזה לכא' מסתבר רק למ"ד הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, דאילו למ"ד הולכה שלא ברגל שמה הולכה אין בכל פסיעה דבר מסוים אלא כל התקרבות למזבח נחשבת הולכה, ואין משמעות להיחידה של פסיעה בפני עצמה.²⁴

שעה. אבל זה חלוק מן הרבנן, דלפי הרבנן הולכה הוא חלק מהותי בכל קרבן, ובכל קרבן יש ד' עבודות עיקריים. אבל לפי ר"ש דבכל קרבן אין ההולכה חלק ממהות הקרבן, גם בפנימיות אינו ממהות הקרבן, ורק שאם ההכשר בא על ידו, הקרבן גם תלוי בו.

ולכן פשוט דחידוש של רבא והולכה רק מפגל בחלק מן ההולכה דא"א לבטלה, רק נאמר לפי ר"ש ולא לפי הרבנן. דלפי הרבנן ההולכה הוא חלק מהותי בקרבן, ולכן המחשבה פוסלת בכל העבודה, דכל העבודה הוא מהותי בקרבן, ולא רק החלק דא"א לבטלה. ולהיפך, משום שהולכה הוי מהותי בקרבן, לכן א"א לבטלה. אבל לפי ר"ש, דכל הטעם שהולכה מפגלת בח"פ הוא משום דמעכב בקרבן והכשר הקרבן תלוי בו, אז רק החלק דא"א לבטלה מעכב בהכשר בקרבן. אבל החלק דאפשר לבטלה אינו מעכב בקרבן, ואין המחשבה פוסלת בה.

²⁴ אבל צ"ע בגדר של דבר מסוים לפ"ז. וע' בפסחים סב: תוד"ה ערלים שהקטרת חצי קומץ אינה נחשבת דבר מסוים. והקשה הקר"א בזבחים ל'. "אטו הקטרת חצי קומץ גרע מפסיעה אחת בהולכה דחשיב חצי מתיר." ותי', "דרוקא דברים הנחלקין כ"א חשיב חצי מתיר אבל לא הקומץ דדרכו ליקרב בב"א." ואע"פ שדבריו מסתברים הם צ"ע מהתוס' מנחות טז. ד"ה בין שמבואר שהזאה אחת מהזאות פנימיות לא חשיב אף חצי מתיר כמו חצי קומץ, ואע"פ שהזאות הם דברים נחלקים. וצ"ל כמש"כ בחידושי מרן הרי"ז הלוי עמ' 96 על דברי התוס' במנחות שבהזאות פנימיות המנין של שבע מעכב בעצם ההזאה ולכן לא הוי דברים נחלקין. ולפי זה מובן למה פסיעות נחשבים דבר מסוים, שאין קפידה במנין כלל ובודאי שנחשבים דברים נחלים על הצד שהולכה שלא ברגל ל"ש הולכה. אבל לכא' יש להקשות כמה קושיות הגרי"ז:

1. כתב התוס' "כל בין הבדים חשיב חדא," ולפי הגרי"ז אינו ענין ל"בין הבדים" ושייך גם למתנות על הפרוכת ועל טהרו של מזבח, ולהגרי"ז הו"ל למימר, "כל מתן שבע חשיב חדא." ומשמע שהחידוש של תוס' הוא שא' ממתנות של בין הבדים אינו מפגל, וכך כתב בתוס' זבחים מב: וז"ל "א"נ י"ל דניחא ליה דלא הווי של בין הבדים מיא."

2. הראיה שהביא תוס' ליסודו מזבחים מב: "כי מדי בהיכל" אינו ראייה כלל להגרי"ז שבאמת שייך שיפגל עדיין כשהוא בהיכל אם חישב בהא' למעלה. (דאפי' להגרי"ז הא' למעלה אינו במנין ז' ועוד דקי"ל כר"א בימא נה. שהטעם של המנין למעלה הוא שלא יטעה בהזאות ולכן המנין אינו מעכב.)

3. שיטת ר"א ור"ש שממקום שפסק שם הוא מתחיל קשה להגרי"ז.

ונראה שהפשוט במנחות הוא כמו התי' השלישי בתוס' זבחים מב: (ולא שב' התוס' חולקים לגמרי כמש"כ בכתבי הגרי"ז על זבחים מב:) וז"ל התוס': "א"נ י"ל דניחא ליה דלא הווי של בה"ב מיא משום דלא נגמר הפיגול עד שיזרוק כל הזאות של בין הבדים אבל אותן של היכל לא תליא בהו גמר הפיגול כיון שאם נשפך הדם מביא פור אחר ויתחיל בהיכל ולא בין הבדים וכן הזאות של מזבח הזהב לא תלו בהזאות של היכל למיגמר בהו פיגול של היכל." והיינו דוקא לרבנן דר"א ור"ש מקשי, דאם נשפך הדם בהזאות של בין הבדים צריך להתחיל מראש, וזה מגלה שכל הזאה והזאה הוי דבר שאינו מסוים וע"כ שלא נגמר הפיגול. והטעם שמחשבת פיגול יכול לפגל משום שעשה עבודה בחשבת פיגול ודבר שאינו מסוים אינה עבודה שיכול לפגל. וא"כ צ"ע מ"ש פסיעה אחת שהוי דבר מסוים מהזאה אחת שהוי דבר שאינו מסוים, דהרי תוס' כתבו שתלוי אם צריך להתחיל מראש כשנשפך, ולכא' אם נשפך בהולכה וא"א לאספו ג"כ צריך להתחיל מראש כמו בהזאות. אבל נראה שלק"מ דהטעם שצריך להתחיל מראש בהולכה הוא משום שלא אפשר בענין אחר ולא משום שצריך לעשות את אותו ההולכה עוד הפעם, משא"כ בהזאות שההזאות שעשה לא עולות לו ולכן צריך להתחיל מראש אע"פ שבאמת אפשר בענין אחר, א"כ נמצא שאלו ההזאות שכבר עשה הוי כאילו אינן קבועות עד שיגמר כל ההזאות של בה"ב (משום שהווי דבר שאינו מסוים) וממילא צריך להתחיל מראש. (באמת צ"ע על התוס' בזבחים שכתב שתלוי אם צריך לחזור לראש, דאיתא במתני' זבחים לו: שיכול לפגל בא' מהמתנות על מזבח הפנימי אע"פ שאיתא ביומא ס. שצריך להתחיל מראש לפי הרבנן, וכענין קושיות רע"א על תוס' מנחות, וע' בשפ"א ובגבורת ארי במילואים ביומא, ויש ליישב בכמה אופנים, ואכמ"ל.)

מ"מ יש לעיין בהאי תירוץ אם גם צריך לומר שכל פסיעה הוי חצי מתיר וא"כ צריך לאוקמי למ"ד מפגלין בח"מ, או שסגי במה שפסיעה היא דבר מסויים, ובוה סגי להיחשב ב' דיבורי ומהני אפי' למ"ד אין מפגלין בח"מ. ולכאו' מסתבר לומר שלא צריך לומר שהוא חצי מתיר שמאחר שהוא דבר מסויים אינו נחשב חד דיבורא, וכ"כ הגרי"ז בכתבים שם וכך משמע מרש"י שלא כתב חצי מתיר אלא לגבי שחיטה וקמיצת הקומץ והלבונה. אבל תוס' לא כתבו כן בד"ה סימן (במש"כ "ולא דמי לפסיעות") וד"ה והרי וכן בפסחים סב:, אלא סוברים שכל פסיעה הוי חצי מתיר.

ונראה לומר שהוא תלוי בהמח' הנ"ל, דלפי המאירי והר"י מלוניל, והר"מ ביד שסוברים שסגי בפסיעה אחת, בודאי כיון שבפסיעה ראשונה שמוליך מתקיים חיוב הולכה, הרי אותו הפסיעה נחשבת מתיר שלם, דמאחר שהלך פסיעה אחת אם יכול לזרוק ממקום שהוא סגי, וכן יכול לילך השער שלא ברגל אע"פ שהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, ולכן פשוט שאפי' למ"ד אין מפגלין בחצי מתיר מפגלין בפסיעה אחת. אבל תוס' בזבחים ל. ופסחים סב: סוברים שאם הוא רחוק י' פסיעות מן המזבח, יש צורך שכל העשרה הפסיעות יהיו ברגל, וכפשטות הגמ' בזבחים יד--טו. נמצא שפסיעה אחת נחשבת חצי מתיר, שכיון שפסיעה נחשבת דבר מסויים ויש צורך לכל או"א מהם, כל או"א נחשבת חצי מתיר.²⁵

(ועפ"ז מיושב מה שהקשה הגר"ח אמאי שייך פסול כשלא הלך דכיון שכל פסיעה נחשבת חצי מתיר, אם וויתר על אחת מהם ה"ז פסול.)

ז. שיטת הרמב"ם

לכאו' יש כמה הלכות בר"מ שהם תמוהים:

1. פסוהמ"ק א: כג—"הולכה שלא ברגל אינה הולכה לפיכך כהן שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח", ומשמע שאע"פ שהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, לא צריך שכל ההולכה תהיה ברגל אלא די אם יש מקצת הולכה ברגל, דאילו היה צורך שכל ההולכה תהיה ברגל לישמענין חידוש טפי, שאפי' אם שחט רחוק מן המזבח והלך קצת ברגלו ה"ז פסול, וע"כ שבכה"ג הזבח כשר, וצ"ע שדין זה הוא לכאו' נגד הגמ' זבחים יד: שלמ"ד הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה צריך לכה"פ לתקן אותו, ושכל ההליכה למזבח תהיה ברגל. ועי"ש במל"מ שעמד בזה.

2. פסוהמ"ק א: כה—"נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר." וצ"ע דלמ"ד הילוך שלא ברגל לא שמה הילוך יש ב' אפשריות בגמ' זבחים טו. מה הדין אם נשפך הדם, למ"ד א"א לתקן ה"ז פסול אם לא שנשפך לבראי, ולמ"ד אפשר לתקן צריך לתקנו ולהחזיר הדם שנשפך לגואי למקום השפיקה, אבל הר"מ פסק כנגד ב' האפשריות בגמ', דלא כתב שצריך לתקן. והמל"מ עמד גם בזה.

²⁵ ולפ"ז לפי מה שכתב תוד"ה ממאי (זבחים מא:): דהא דפסול כשפיגול בחצי מתיר הוא רק מדרבנן נמצא שהולכה לא תהיה פסולה מה"ת במחשבת של"ש א"כ חישב בכל פסיעה ופסיעה למ"ד אין מפגלין בחצי מתיר. וצ"ע דלא משמע שאינו פסול מדאו' אלא בכה"ג. אבל ניחא לפמש"כ האו"ש פט"ז מפסוה"מ דלא מצינו דינא דאין מפגלין בח"מ רק בפיוגול, אבל של"ש נפסל בחצי מתיר, דלפ"ז לכו"ע יפסל הזבח בהולכת פסיעה אחת של"ש. (וע' ברש"י על המתני' ריש פרק ב"ש וכן לקמן מב: ד"ה כי הדם שלכאו' סובר שפיגול בחצי מתיר פוסל מדאו' לכו"ע, כך דייק המנחת אברהם ח"ב עמ' קפ"ט. וע"ע בחזו"א בקמא סי' כ"ז סק"א וזבחים סי' י"ב סק"ה שחולק על האו"ש.)

3. פסוה"מ יג:ט: "והמהלך במקום שאין צריך להלך ה"ז הולכה והמחשבה פוסלת בה... אם קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח אלא הלך בו להוציאו לחוץ וחשב בשעת הולכו לחוץ במחשבת הזמן וכיו"ב ה"ז פוסלת." וצ"ע דבגמ' טו. גבי נשפך הדם היה פשוט שהליכה מחוץ למזבח לא הוי הולכה כלל והיאך פסק שהוי הולכה. ובזה יש ליישב כהגר"ח שגבי הולכה שלא ברגל יסכים הר"מ שכיון שלא הוי הולכה גם לחוץ למזבח לא יפסול ורק שייך פסול בהולכה שאינו צריך בהולכה ברגל. מ"מ צ"ע להר"מ ממה שאיתא בסוף טו. שאילו החזיר זר לכו"ע כשר (ונחלקו רק אם הולך זר, או בהולכה ראשונה או בהולכה שניה או בשניהם).²⁶

ונראה לפרש בהר"מ דהטעם שהיה פשוט להגמ' שהולכה לחוץ למזבח לא שמה הולכה משום שההגדרה של הולכה היא הבאת הדם ממקום השחיטה למזבח, וא"כ כשמוליך הדם לחוץ למזבח פשוט שאינו הולכה ואע"פ שמשמע מן המש' שרק ר"א מכשיר בהולכה שאין צריך להלך צ"ל שחכמים פוסלים כשהכניסו והוציאו וחזרו והכניסו, וכש"כ רבא. אבל הקשה אביי מבריייתא שאפי' ר"א פוסל כשהכניסו והוציאו וחזרו והכניסו, וא"כ משמע שלחכמים יהיה פסול גם בהוצאה לחוץ. ורש"י סבר שזה לא יתכן שהוצאה יחשב הולכה, דהגדר של הולכה הוא התקרבות למזבח, וע"כ שהחכמים לא פליגא אר"א. אבל להר"מ זה היה דחוק דמשמע מהמש' שיש מח' וע"כ שלרבנן גם הוצאה לחוץ הוי הולכה וע"כ שיש הגדרה אחרת בהולכה, דאילו הגדר של הולכה היא התקרבות למזבח, אין זה הולכה, וע"כ שהולכה הוא הליכה ברגל בין שחיטה לזריקה וא"כ גם הולכה ברגל לחוץ נחשב הולכה. וזהו הגדרה מחודשת בהולכה לכן אמר רבא "אי תניא תניא, דהיינו אף שהוא נגד הסברא הפשוטה ומה שחשבנו עד עכשיו בגמ' צריך לקבלו אם כך נשנית.²⁷

ולפי זה כל הקושיות על הר"מ מיושבות:

1. מה שאיתא בפסוה"מ ק א: כג שצריך שיהיה רק קצת הולכה ברגל מסתבר, דאע"פ שמשמע מהגמ' שכל ההליכה למזבח צריך להיות ברגל זהו רק לפי הס"ד שהגדר של הולכה הוא התקרבות הדם למזבח,

²⁶ ושמא יש לתרץ שהר"מ יכשיר כשחזרו חזרו מחוץ למזבח כדמשמע בגמ' טו. ורק פסל בהולכה לחוץ במחשבה פסולה כש"כ ביג:ט וכמו שמשמע בפסוה"מ א: כז שפסול זר רק כ"שהולך את הדם למזבח, ואין לומר דכ"ש הוא ממה שפוסל פסול מחשבה דאילו ר"ש פסול בזר בהולכה אף שלא שייך פסול מחשבה לדידה כש"כ האו"ש. דיש לפקפק בהאי ק"ו לפי הגר"ז (מע"ק ד: יא) שמחשבת של"ש הוי פסול מחשבה, דאילו בקבלה כשקבלו חזרו אם נשאר דם הנפש יכול כהן לקבל בהכשר (פסוה"מ ק א: כח) ואילו במחשבת של"ש לפי הגר"ז בכה"ג פסול וא"כ ה"ה בהולכה, אילו היה פסול מחשבה נפסל הדם אבל כשהולכו זר אפשר לתקן ולהולך בהכשר. מ"מ תירוצו זה דחוק בהר"מ ומשמע שכיון שהולכה במקום שאינו צריך "הרי זו הולכה", ממילא יהיה פסול בזר. ועוד שקושיות הראשונות במקומם עומדות.

ושמא יש לתרץ שמה שמשמע מהגמ' טו. שאילו החזירו זר יהיה כשר ובלבד שיעשה כהן את כל ההולכה דוקא כגון שהולכו כהן למזבח וכדאיתא בגמ' "הולכו כהן" דהיינו עשה כל ההולכה ולכן כשהחזירו זר אינו מבטל ההולכה ומה שפסל הר"מ הוא כשהחזירו קודם שהגיעו למזבח דההולכה לחוץ גם כן נחשבת הולכה, דזה נחשב הולכה למזבח בדרך אריכתא. וכש"כ הר"מ בפסוה"מ א: כג שפוסל זר רק כ"שהולך הדם למזבח" אבל אילו הגיע הדם למזבח ע"י הולכת כהן והחזירו זר ושוב הולכו כהן אין לפסול דודאי מה שהחזירו חזרו אינו נגדרת כהליכה למזבח, דכבר הגיע למזבח ואין זה הליכה אריכתא ולכן דקדק הר"מ בדוגמתו "אבל אם קבל הדם בפנים ולא הלך בו לגבי המזבח אלא הלך בו להוציאו לחוץ..." אבל גם זה דחוק דמשמע מהר"מ שכל הולכה "במקום שאינו צריך ה"ז הולכה." ועוד לא משמע מהגמ' שכשר כשהחזירו זר דוקא כשהגיע למזבח דמשמע הולכו במקצת. ועוד שקושיות הראשונות במקומם עומדות.

²⁷ ויש להביא קצת ראיה לשיטת הר"מ שכל התקופה משחיטה לזריקה הוי שייך להולכה, ולא רק ההליכה בפועל בין מקום השחיטה למקום הזריקה, מזבחים לד: שהקשה ולהוי דיחוי, ובפשטות הגמ' שואלת מכל המקראים של המש', כגון נתנו לפסול, עי' שיט"מ כ"ח, וצ"ע מהכ"ת שיהיה דיחוי, וממה נדחית. ואפי' לתוס' שרק שואלים מנשפך צ"ע ממה נדחית, דאולי כבר עשה הולכה, ועוד שתוס' סוברים שאפשר לבטל הולכה, ועדיין אינו עומד לזריקה אם הוא רחוק מהמזבח. אבל להר"מ שכל התקופה משחיטה לזריקה הוי שייך להולכה ניחא אמאי ס"ד שיהיה דיחוי אם נתנו לפסול.

וכיון שקי"ל כחכמים שא"א לבטל ההולכה הנצרכת ממילא כל ההולכה צריך להיות ברגל, כיון שהולכה שלא ברגל ל"ש הולכה, אבל לפי המסקנא שאין ההגדרה של הולכה התקרבות אצל המזבח אלא ההליכה ברגל בין שחיטה לזריקה אין שום צד שכל ההתקרבות למזבח יהיה ברגל ואף שהולכה הוי עבודה שא"א לבטלה, זה רק מצריך קצת הולכה ברגל אבל שאר ההולכה אפי' אם הוא שלא ברגל אין שום צד שזה יפסול העבודה.

2. מה שאיתא בפסוקהמ"ק א: כה שאין צריך לתקן משנשפך הדם לגואי משום שהוא הולכה שלא ברגל ואין צורך שכל ההולכה יהיה ברגל ואף שאיתא בגמ' לכו"ע צריך לתקנו זהו רק להס"ד שהגדר של הולכה הוא התקרבות למזבח וממילא צריך שכל ההתקרבות יהיה ברגל.

3. אע"פ שמשמע מהגמ' סוף טו. שלכו"ע אי הולכיכו כהן והחזירו זר והולכיכו כהן שזה כשר, זהו להס"ד שהולכה היא התקרבות למזבח, ולכן אם הוציאו לחוץ אין זה הולכה כלל ופשוט שאין הזר פוסלו. אבל לפי המסקנא שגם הולכה לחוץ שמה הולכה נמצא שהגדר של הולכה הוא הליכה בין שחיטה לזריקה, א"כ פשוט שזר פוסל אף כשהולכיכו ברגל לחוץ.

ולפי זה ניחא מה שהקשינו על המאירי והר"י מלוניל בפסחים (ופשטות הגירסא שם שאיתא "דנייד פורתא" במקום "דניידי פורתא כדאיתא בזבחים") שהם מפרשים לפי המסקנת הגמ' בזבחים שיש צורך שיהיה קצת הולכה ברגל, אבל אין צורך שכל ההולכה התיה ברגל.

ח. הולכה במנחות

הנה במנחות טז: נחלקו האמוראים מה הדין אם פיגל בהולכת קומץ למ"ד אין מפגלין בחצי מתיר: ר"ל סובר שפטור מכרת דכיון שלא פיגל בהולכת הלבונה הוי פיגול בחצי מתיר, ור' יוחנן סובר שחייב משום ש"כל עבודה שאינה מתרת עבודה חשובה היא לפגל עליה בפני עצמה, " פרש"י, "כל עבודה שאינה מתרת כוגן הולכה דלא מיעכבא דאפשר להושיט²⁸ זה לזה.²⁹ ותמהו השיט"מ בשם תוס' חיצוניות, והרש"ש, והמנ"ח קמד:ט על פרש"י אמאי כתב שהטעם משום שאפשר לבטל הולכה ולא כתב כפשוטו משום שאינה עבודת המתיר, דהולכה אינו מתרת הבשר או האימורין או הקומץ וגם אינו מקדש הדם כמו קבלה, ועל זה מקשה הגמ' דגם שחיטה אינו מקדש ואינו מתיר ומשני שגם שחיטה "מקדשא ליה. " ועוד צ"ע לרש"י מאי מקשה משחיטה, דהלא א"א לבטל שחיטה. ולכן כל המפרשים האלו דחו את דברי רש"י ופירשו שהטעם של ר"י משום שהולכה איננה פועל שום חלות בהקרבן. וצ"ע איך ליישב את רש"י.

ונראה לפרש ע"פ מה שכתבנו לעיל בהערה י"ג בדעת השיט"מ בזבחים כה: אות כ"ו ורע"א (ודלא כהגרי"ז) שסוברים שבכל דינים שוה בין הולכה לקבלה, והוא משום "דהולכה לא תפקיה מכלל קבלה, " שזהו גם בלשון המקרא (ויקרא א: ה ורש"י שם) וגם בלשון המשנה (עי' קדושין לו. תוד"ה הקבלות) וא"כ ס"ד שכמו

²⁸ ד' יוחנן לשיטתו בזבחים דהולכה שלא ברגל ל"ש הולכה ולכן זה נקרא ביטול הולכה, ועי' שיט"מ י"ז "וה"ה דמצי למימר רש"י כגון ששחט בצד המזבח.

²⁹ וכבר כתבנו שלכא' מכח הרש"י הזה שניה השיט"מ בזבחים יד: אות ח' את הגירסא ברש"י בזבחים. ואם לא נתקן את הגירסא כהשיט"מ צריך לחלק בין מנחות וזבחים, שבזבחים א"א לבטלה ובמנחות אפשר לבטלה. ועי' במשנה למלך פסוקה"מ יא: א ד"ה ודע, שדוקא בהולכת הדם אמרינן שהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה אבל בהולכת הקומץ הולכה שלא ברגל שמה הולכה.

שקבלה הוי מתיר וכש"כ השיט"מ (ולכאו' משום שמקדש הדם וע"י זה מתיר זריקה) ה"ה הולכה (ואע"פ שאינו מקדש הדם עוד הפעם מ"מ דיניהם שוה והוי כעין עבודה אחת וכמו שכתבו השיט"מ ורע"א שעל הצד שצריך תמים עד קבלה ה"ה עד הולכה.) ולכן כתב רש"י שהטעם שר' יוחנן ידע שהולכה לא הוי עבודה המתרת הוא משום שאפשר לבטלה וא"כ ע"כ שאינה מתרת שסגי בלא"ה. ועל זה מקשה דה"ה שחיטה, שאע"פ שאפשר לבטלה הלא גם כן אינה מתרת ומשני שמ"מ שחיטה מקדש הדם.